

ИНТЕРВЈУ: ЛИДИЈА НЕДЕЛКОВА, ПРЕТСЕДАТЕЛКА НА ВРХОВНИОТ СУД НА РМ

Извршувањето има силно влијание во спроведување на правдата

Дали сметате дека приватното извршување, кое беше воведено во 2006 година, ја оствари својата цел од аспект на зголемување на ефикасноста во остварувањето на побарувањата на доверителите?

- Воведувањето на приватното извршување за да се изгради современ и ефикасен правен систем што ќе го подобри принципот на владеење на правото во правец на постигнување целосна правна сигурност на сите субјекти во општеството, цената дека е голема суштинска реформа во правосудниот систем на Република Македонија. Оваа реформа даде силен импакт во развојот на еден систем што долги години претходно беше во очајна и безизлезна состојба. Судовите беа пренатрупани со стотици илјади извршни предмети, кои во најголем дел немаа завршница, а тогашниот закон за извршна постапка повеќе ги штитеше правата на должниците отколку на доверителите. Судите што постапуваа по извршните предмети беа немоќни да ги завршат постапките и да им ги обезбедат правата на доверителите, бидејќи законот ги ограничува во тоа. Законот за извршување што почна да се применува од 2006 година имплементира нов систем на приватно извршување - со именување приватни извршители што имаат јавни овластувања, а за реализација - извршување правосилни и извршни судски одлуки, извршни нотарски акти и други исправи што имаат својство на извршни.

Резултатите од осумгодишното функционирање на приватното извршување покажуваат дека процентот на извршување е неколкупати поголем од оној што бил кога оваа постапка се спроведувала преку суд. Извршувањето ја постигнува својата цел поради решенијата во Законот за извршување што обезбедуваат брза и ефикасна постапка на извршување, со кратки рокови за постапување и лимитирано право на должникот на поднесување приговор, начин на кој на должниците им е оневозможено да користат најразлични средства за одолжување на постапката. Новиот систем на извршување извршни исправи функционира и обезбедува правна дисциплина од страна на сите субјекти во општеството, но сè уште не може да се зборува за совршен систем на приватното извршување ако се земат предвид многубројните забелешки од граѓаните-должници, кои во секој случај треба да бидат предмет на опсервација поради евентуални идни измени на законските решенија.

Во април годинава го донесовте Правилникот за начинот на одмерување на казните. Носењето на овој правилник беше проследено со негативни реакции од припадници на правосудната фела. Некои од коментарите се дека се загрозува независноста на судската власт. Кои се вашите противаргументи?

Што презема Врховниот суд на полето на уедначување на судската практика од областа на извршувањето?

- Врховниот суд на Република Македонија како највисок суд во земјата, според својата уставна постулираност и законски надлежности, покрај другото, ја остварува и својата најсуштинска надлежност, а тоа е уедначување на судската практика и обезбедување единство во примената на законите од страна на судовите. Ваквите надлежности Врховниот суд ги остварува преку работа на советите, одделите и Општата седница. До Одделот за граѓански дела и до Општата седница на Врховниот суд, во врска со правни прашања од областа на извршувањето, особено во последните неколку години, писмено се обратиле извршители, Комората на извршители на Република Македонија и основните судови. Во обраќањата најчесто се бара толкување конкретни одредби од Законот за извршување, а се бараат и мислења за правосилност и извршност на решението за извршување, за противизвршување, за камата во предметите за извршување, за достава и застареност на побарување предмети во постапка за извршување, како и мислења за преносот на извршните предмети од судовите во надлежност на извршителите. При ваквите обраќања вообичаено не се доставуваат судски одлуки од кои произлегува дека судската практика не е уедначена, односно дека се јавуваат определени проблеми во врска со уедначената примена на законите.

Препорака е за извршителите претходно да се обратат до Комората на извршители, односно до стручниот совет при Комората. Доколку на ова ниво се оцени дека навистина судовите различно го применуваат законот, тогаш треба да се направи обраќање до Врховниот суд. Со задоволство сакам да истакнам дека ваквиот начин веќе почна да се практикува откако е конституиран стручниот совет на Комората на извршители во 2012 година. Врховниот суд на Република Македонија има активна соработка со Комората на извршители, а јас како претседател на Врховниот суд, во 2013 година, бев избрана за член на овој совет во кој со голема сериозност, посветеност и професионалност се разгледуваат навистина сериозни прашања од областа на извршувањето за кои се донесени повеќе релевантни заклучоци и предлог-мислења, кои потоа се преточуваат во правни мислења на управниот одбор на Комората и им помагаат на извршителите во примената на законската регулатива и решавањето на дубиозните случаи.

За правните прашања за кои Одделот за граѓански дела при Врховниот суд и Општата седница ќе утврдат дека се исполнети законските услови за постапување се носат заклучоци, правни мислења и начелни правни мислења, кои се објавуваат и на веб-страницата на судот.

- Правилникот за начинот на одмерување на казните, како претседател на Врховниот суд на Република Македонија, го донесов во согласност со измените на Кривичниот законик („Службен весник на РМ“ бр. 28/2014). Во однос на прашањето за видот на актот, едногласно беа мислењата на професионалната правна јавност, како и на Општата седница на Врховниот суд дека правилникот како подзаконски акт не е соодветно решение за регулирање на прашањето за одмерување на казните во судските кривични постапки. Но, како и да е, законот мора да се почитува, а особено

но од страна на највисокиот носител на судската функција, па во овој контекст прашањето за тоа со каков акт треба да се регулира ова прашање, останува и понатаму отворено за академска анализа и предлози. Правилникот е конструиран да им помогне на судиите, странките и на другите учесници во кривичната постапка, да биде патоказ за чекорите што треба да се преземат во процесот на определување на видот и висината на казната што им се изрекува на сторителите на кривичните дела. Во него се инкорпорирани критериуми што ќе овозможат балансирано изрекување на казната и спрема сторителот и спрема очекувањето за остварување на целта на казнувањето. Ваквите критериуми произлегуваат од Кривичниот законик во конкретизиран начин. Во овој контекст никако не може да стане збор за загрозување на независноста на судиите и нивното слободно судиско уверување при донесувањето на одлуките во делот на одмерувањето на казната, бидејќи правилникот е само појаснување на Кривичниот законик во конкретизирано на општите правила и основи за изрекување на казната. Правилникот обезбедува основа за уедначување на казнената политика, за која оправдано се расправа дека не е уедначена, но претставува голема заблуда доколку се смета дека уедначувањето на казнената политика значи судовите за исто дело да изрекуваат иста казна.

Како претседател на Врховниот суд остваривте средба со претставници на Венецијанската комисија во врска со уставните измени. Какви се вашите размислувања во однос на нацрт-амандманите што се однесуваат на правосудството?

- Моите размислувања во однос на нацрт-амандманите што се однесуваат на правосудството се во контекст на заклучокот што произлезе од одржаната Општата седница на Врховниот суд на Република Македонија на која се разгледуваа нацрт-амандманите. Во најголем дел уставните измени се оправдани, а забелешките во однос на амандманите што го засегаат правосудството се во правец на решение за полупрофесионален мандат на судиите-членови на Судскиот совет, зголемување на бројот на судиите од Врховен суд како членови на советот во контекст на неговата надлежност за оценка на работењето на судовите и на судиите, како и намалување на бројот на членовите на Судскиот совет, бидејќи сегашниот состав од 15 члена е некомпатибилно решение со бројот на населението во Република Македонија, ниту пак е оправдано од аспект на ефикасност и економичност во работењето. Компаративните искуства на земјите во регионот ги оправдуваат ваквите наши забелешки. Забелешката е и за амандманот што воведува право на жалба до Уставниот суд против одлуките на Судскиот совет за избор, разрешување или дисциплинска одговорност на судиите во правец на тоа ова да не биде во надлежност на Уставниот суд, бидејќи заштитата на правата на судиите треба да се остварува во рамките на редовното судство, по однос на вакви прашања. Ако остане ваквата определба, нашиот предлог е правото на жалба да се однесува само за разрешување или дисциплинска одговорност на судиите, а не и за избор.

Почитувани читатели,

Пред вас се наоѓа првиот број на прилогот „Правда“, гласило на Комората на извршители на РМ. Ова е уште еден чекор повеќе во остварувањето на нашата желба да комуницираме со пошироката јавност. За почеток ќе излегува како подлисток на „Нова Македонија“ еднаш месечно и, во зависност од вашиот интерес, ќе се проширува, со желба и надеж во иднина да излегува како независно гласило. На овие страници ќе се обидеме да објасниме повеќе прашања врзани за извршувањето, да одговориме на вашите прашања и да зборуваме за теми од правото што се актуелни и интересни за пошироката јавност.

Извршувањето во Република Македонија постојно веќе осум години и, според многу показатели, претставува една од најуспешните реформи на правосудниот систем на Република Македонија. Пред воведувањето на приватните извршители во судовите постојат неколку стотици илјади извршни предмети што и по десетина години не беа извршувани. Поради тоа трпеа и доверителите, кои не можеа да си го остварат своето право и да ги наплатат долговите, но и должниците, на кои поради бавноста на постапката им се зголемуваа каматите, кои понекогаш неколкупати го надминуваа главниот долг.

Денес во Република Македонија има 99 извршители, кои вработуваат над 450 лица на простор од над 5.000 квадратни метри, кои се на трошок на канцелариите на извршителите, но се во функција на државата, во функција на граѓаните и спроведувањето на правото. Денес голем дел предмети се завршуваат за помалку од три месеци.

Годишно до извршителите се упатуваат над 150.000 барања за извршување, се наплаќаат над 100 милиони евра, пари што се враќаат на граѓаните, фирмите, државата, што значи дека за таа сума се намалува внатрешниот долг на Република Македонија и државата за тоа дополнително инкасира неколку стотици илјади евра од ДДВ. Истовремено треба да се истакне дека финансиската дисциплина и кај граѓаните и кај фирмите е многукратно зголемена, со што се исполнува и превентивната функција на извршувањето.

Проблеми секако постојат, но Комората на извршители работи на поголема отвореност и транспарентност, барајќи начини за надминување на тие проблеми. Во таа насока е и новото законско решение за извршување што треба да се донесе во наредните месеци. Би сакал да изразам задоволство од фактот што извршителите без двоумење се приклучија кон проектот на Владата за еднократен отпис на долговите и се откажаа од наградата и извршните трошоци во предметите што се во извршување, со што покажа висок степен на општествена одговорност. Со овој проект голем број предмети ќе бидат завршени на задоволство и на доверителите и на извршителите, но особено на задоволство на граѓаните-должници во овие предмети, кои ќе бидат ослободени од сериозниот товар што го имаат во моментот.

Зоран Петрески, претседател на Комората на извршители на РМ

ПРАШАЊА ОД ЧИТАТЕЛИ

Како да изберам извршител?

Извршителите се именувани и распоредени на 11 подрачја на основните судови во Република Македонија. Надлежноста на извршителот е да извршува извршни одлуки донесени од страна на судовите, државните органи, односно нотарите чие седиште е на подрачјето за кое е именуван извршителот. На пример, за пресуда донесена од страна на Основниот суд во Велес се надлежни извршителите именувани за подрачјето на Основен суд-Велес, Основен суд-Гевгелија, Основен суд-Кавадарци и Основен суд-Неготино. Сите именувани извршители со свои контакт-податоци се достапни на веб-страницата на Комората на извршители.